

terdag Zondag Maan
g Donderdag Vrijdag
g Woensdag Donder
g Zondag Maandag
dag Vrijdag Zaterdag
g Maandag Dinsdag
g Dinsdag Woensd

HET PROBLEEM VAN JAPAN

HOE DE TAAL DE VORM VAN HET SCHRIFT BEPAALT

Ik heb altijd lettervermicelli in huis voor als er kinderen of schrijfgrage volwassenen bij ons komen eten. De reactie is dan steevast: oh, wat leuk! En meteen wordt er gevist naar woorden die dan op de rand van het bord worden gelegd. Ik doe er ook altijd figuurvermicelli bij voor de kinderen onder de zes. Zij maken daarmee direct een verhaal. Woorden en verhalen. Elk systeem roept een eigen gedrag op. Met letters maak je woorden, met plaatjes schep je meteen een verhaal. Filosofie op de rand van een soepbord.

In het boek 'Alfabet, hiëroglief en pictogram' beschrijft Andrew Robinson¹ de geschiedenis van het schrift. Hij werpt daarbij een paar interessante vragen op. Vooral over het menselijk gedrag en de verhouding tussen beeld- en letterschrift. Zoals op pagina 181, waar mijn gedachten bleven haken bij de vraag of het ontlukend verlangen naar democratie het alfabet deed ontstaan of dat de invoering van het alfabet de mens op het idee van een democratie heeft gebracht. Heeft democratie met letterschrift te maken? Deze vraag liet ik wekenlang in mijn eigen hersenpan meesudder, samen met alle politieke problemen die de wereld momenteel naar het kookpunt doen opstijgen. Wat is de relatie tussen democratie en letterschrift tegenover beeldschrift en dictatuur? Lettersoep of figuurvermicelli, maakt dat wat uit?

De Egyptenaren beschikten al in het derde millennium voor Christus over een alfabet zonder klinkertekens, sms-taal zogezegd. Toch bleven zij in de eeuwen daarna trouw aan het hiërogliefenschrift waarbij ze samengestelde tekens bleven gebruiken. Was er toen misschien nog geen behoefte aan democratie?

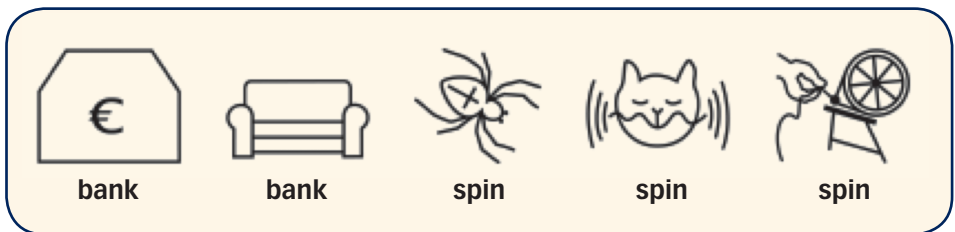
Zouden Newton en Einstein de zwaartekracht en relativiteit hebben kunnen doorgronden als ze in China of Japan waren geboren? Maar ook: zou de wijsheid van Confucius ooit zo'n impact op de wereld hebben gehad als hij zijn boeken met letterschrift had geschreven?

Letter- en figuurvermicelli, samen verrijken ze de wereld. Meer en meer lopen ze hand in hand. De beide systemen leren met de tijd elkaar te versterken. De emoji is niet meer weg te denken naast ons letterschrift. Maar tot een eigen emoji taal zal het niet komen, hoe aantrekkelijk die gedachte ook is. Het is een utopie te denken dat we met een logografisch schrift dat alleen gebaseerd is op beeld een wereldschrift zouden kunnen ontwikkelen dat door alle mensen gelezen kan worden, ongeacht de taal die men spreekt.

Maar Japan laat zien dat ook letterschrift begrensd is in haar mogelijkheden. Dit was voor mij een eyeopener toen ik het boek van Andrew Robinson las. Hij legt eerst uit waarom Japanse kinderen zo moeizaam tot lezen komen en daarna vertelt hij waarom Japan niet zomaar kan overstappen op een alfabet. Die eerste vraag is complex, de tweede eigenlijk heel eenvoudig. Waarom het Chinees makkelijker te leren lezen is dan het Japans komt omdat er in Japan meerdere beeldschriften door elkaar lopen: het kana wordt vooral door vrouwen gebruikt terwijl de aristocratie de voorkeur geeft aan het oudere kanji dat meer op het Chinees lijkt. Vergelijk het maar met het Latijn dat bij ons lang standhield in de middeleeuwen.

Japanse kinderen moeten meer dan 2000 karakters kennen voordat ze een beetje kunnen lezen. Dat gaat niet in drie maanden, zoals bij ons, maar duurt minstens tien jaar. Waarom dan niet snel overstappen naar een alfabet? Dat komt eenvoudigweg, zegt Andrew Robinson, door het grote aantal homoniemen dat de Japanse taal rijk is.

Ik kon mij daar direct een voorstelling bij maken omdat ik bezig ben het Picto Semi Schrift² te ontwikkelen en vaak meerdere picto's moet maken voor hetzelfde woord: een bank om op te zitten en een bank om geld naartoe te brengen.

Of neem het woord spin dat een dier is, maar ook de stam is van het werkwoord spinnen dat ook weer twee betekenissen heeft. In Japan heeft een woord vaak vijf of zes homoniemen. Dus stel je nu voor dat de woorden bank en spin ook elk een kleur zouden kunnen zijn, een bijvoeglijk naamwoord, een gevoel en een getal. Hoeveel context heb je dan nodig om een zin die geschreven is met letterschrift toch begrijpelijk te maken?

Als wij zoveel homoniemen in onze taal zouden hebben, zouden wij met ons letterschrift ook niet ver komen. Het letterschrift heeft blijkbaar grenzen. Japan staat momenteel voor de uitdaging een nieuwe balans te vinden tussen beeld- en letterschrift. Een mix waarmee zij hun mondelinge taal kunnen omzetten in tekens die ook met een simpel toetsenbord snel op te roepen zijn. Er wordt gezocht naar een recept. Zullen de Japanse kinderen straks ook lettersoep kunnen eten?

¹ 'Alfabet, hiëroglief en pictogram', de geschiedenis van het schrift, Andrew Robinson, Tirion Uitgevers B.V.

² 'Picto Semi Schrift', Trijntje de Wit-Gosker, www.pictoschrijver.nl